FUTURION

Anna Wieslander, Nordenchef Atlantic Council: Den enda vägen framåt är samarbete

8 april, 2021

ETT ÅR MED PANDEMI
– HUR HAR FRAMTIDEN ÄNDRATS?

Pandemin har gett solidariteten mellan länder en allvarlig törn. Mitt i den egna krisen är det svårt att lyfta blicken och inse att alla gynnas av samarbete, skriver nationella säkerhetsexperten Anna Wieslander. Men protektionism och snävt intressetänkande kommer inte lösa något. Här lyfter hon vad Sverige och andra länder behöver göra för att stärka resiliensen.

Covid-19-pandemin är 2020-talets mest akuta globala kris. Den ställer frågor om nationell säkerhet på sin spets. Framför allt belyser den behovet av resiliens. Med det menas samhällets förmåga att absorbera stora chocker; hantera och anpassa sig, och framför allt, återhämta sig från dem.

Anna Wieslander, Nordeuropachef Atlantic Council

Allt eftersom pandemin fortsätter att rasa har uthållighet blivit ett centralt element för organisationer, institutioner, företag och människor. Därmed har ytterligare en dimension tillförts resiliensen: det handlar inte bara om hur snabbt samhället kan komma tillbaka efter en chock, utan det handlar även om hur många sådana chocker ett samhälle kan genomleva. En hög nivå av uthållighet ger stark resiliens. Både styrkan och tidsaspekten är viktig.

Många etablerade strategier för resiliens i samhället har utmanats i och med covid-19. Nya sårbarheter har visat sig. Inte minst gäller det de globala försörjningskedjorna, inom hälsa, men även på andra områden. I pandemins inledningsskede upplevde försörjningskedjorna kraftiga störningar, vilket satte fart på frågan om att flytta hem produktion och öka lagerhållningen. Den globala ”just-in-time”-strategin som många företag tillämpar kan ha nått sin kulmen.

Solidariteten har fått sig en törn

Solidariteten har fått sig en törn och utmanas gång på gång, senast i frågan om distribution av vaccin mellan EU och Storbritannien med hätska diskussioner som följd. Solidaritet är viktig i olika led; central och lokalt i samhället, länder emellan, liksom

mellan privat och offentlig sektor. När resiliensen är svag är det svårt att lyfta blicken och inse att det lönar sig att hjälpa andra. Det blev tydligt i början av pandemin då gränserna inom EU stängdes för att behålla medicinsk utrustning i det egna landet. Efterhand har det rättats till och ökad solidaritet har kunnat bidra till stärkt resiliens för alla.

Kontentan är att det finns ingen väg runt samarbete. För öppna samhällen är samarbete det enda sättet att bygga stark resiliens. Protektionism och snävt intressetänkande bidrar inte till problemlösningen.

> ”Det handlar inte bara om hur snabbt samhället kan komma tillbaka efter en chock, utan även om hur många sådana chocker ett samhälle kan genomleva.”

Snarare än att skapa nya hot mot våra samhällen, accelererar pandemin redan tidigare kända. FN varnar till exempel för nya nivåer av global matbrist, vilket i kombination med ökad arbetslöshet och ekonomisk recession kan leda till våld och konflikter. Matbrist är nära kopplad till vår tids största existentiella hot, nämligen klimatförändringarna. Extremväder som torka, eldsvådor, översvämningar, värmevågor och orkaner blir allt vanligare och slår hårt mot samhällen, tvingar människor på flykt, utarmar ekosystemen och ställer nya krav på uthålliga lösningar.

Utöver dessa utmaningar förstärks en rad hot mot det demokratiska och öppna samhället, genom desinformation, cyberattacker, attacker mot valsystemen och manipulation av sociala medier. Dessa hot varierar i styrka, men gemensamt är att de ofta är icke-militära och att det är svårt att fastställa vem avsändaren är. I Sverige varnar Säkerhetspolisen för informationsoperationer och cyberattacker från Ryssland, Kina och Iran. USA fick uppleva kraftiga störningar av sitt demokratiska system i och med inhemska gruppers stormning av Kapitolium den 6 januari i år.

Fem prioriteringar på vägen framåt

När de etablerade strategierna ställs på sin spets behövs också nya typer av förmågor för att hantera dessa utmaningar. Utmaningarna hänger samman och måste kunna hanteras integrerat. Fem områden framstår därmed som särskilt angelägna:

1. **Ledarskap som kan hantera systemfrågor**. Här handlar det om att komma bort från en mekanisk syn på problemlösning och fokusera mer på att använda sig av olika gruppers vilja till engagemang och förstå vad som är möjligt – och när det är möjligt.

2. **Bevisbaserade lösningar som kan rullas ut på bred front**. Pandemin har visat hur viktig vetenskap är för tilltron till olika åtgärder i samhället. Lösningar måste bygga på evidens och samtidigt vara möjliga att rulla ut på bred front för att skapa kostnadseffektivitet.

3. **Multidisciplinär och experimentell utbildnings- och övningsverksamhet.** Komplexa utmaningar kan bara studeras och förstås genom att hämta lärdomar från olika discipliner. Genom experimentell utbildning kan lärandet enklare kopplas till verkliga livet.

4. **Förnyat samhällskontrakt för ökad tillit.** Samhällskontraktet mellan de styrande och de som styrs måste vårdas väl och kan inte tas för given. Tilliten är central för att bygga redskap som stärker resiliensen. Kunskap och kommunikation är centrala delar för att ge tilliten näring.

5. **Närmare partnerskap mellan offentlig och privat sektor.** I det moderna, öppna samhället har den privata sektorn en central roll för att hantera komplexa utmaningar. Det gäller hela flödet från forskning och innovation till produktion och distribution. Här behövs ett närmare samarbete och en ökad förståelse för förutsättningarna att agera i samklang för stärkt resiliens.

Att tillvarata erfarenheterna från covid-19-pandemin för att stärka den samlade förmågan att möta framtidens utmaningar är en angelägen uppgift. Texten här är ett sammandrag av en rapport som under våren kommer att publiceras av Atlantic Council på temat ”A Transatlantic Agenda för Homeland Security and Resilience beyond COVID-19”. Läs den gärna när den kommer.

Anna Wieslander är Nordeuropachef och chef för Stockholmskontoret på Atlantic Council, en amerikansk, opolitisk tankesmedja för utrikespolitik och ansvarsfullt ledarskap, grundad 1961. www.atlanticcouncil.org